

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН У СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІЙ СФЕРІ

Попов О. Є.

Анотація. Розвиток соціально-культурної сфери вимагає створення ефективного механізму державного регулювання. В процесі розвитку соціально-культурної сфери стає актуальним питання інвестування держави в культуру та мистецтво, що обумовлює необхідність розвитку партнерських відносин для залучення інвестицій, що, своєю чергою, сприяє забезпеченню економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності соціально-культурної сфери. Обґрунтованість отриманих результатів забезпечено використанням таких наукових методів, як: аналіз і синтез – при визначенні характеру взаємодії між учасниками партнерських відносин із метою визначення рівня державного регулювання; системно-структурний аналіз – при визначенні сутності понять «державна політика» та «державна політика в соціально-культурній сфері». Визначено, що процес партнерських відносин виходить за рамки патерналізму з боку держави, ефективність взаємодії державних органів влади та суб'єктів господарювання в сучасних умовах безпосередньо пов'язано з функціонуванням бізнесу та удосконаленням процесу державного регулювання економіки в соціально-культурній сфері.

Ключові слова: партнерські відносини, державна політика, державне регулювання, соціально-культурна сфера.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПРОЦЕССА ФОРМИРОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ ПАРТНЕРСКИХ ОТНОШЕНИЙ В СОЦИАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЙ СФЕРЕ

Попов А. Е.

Аннотация. Развитие социально-культурной сферы требует создания эффективного механизма государственного регулирования. В процессе развития социально-культурной сферы становится актуальным вопрос инвестирования государства в культуру и искусство, обуславливая необходимость развития партнерских отношений для привлечения инвестиций, что, в свою очередь, способствует обеспечению экономического роста и повышению конкурентоспособности социально-культурной сферы. Обоснованность полученных результатов обеспечена использованием таких научных методов, как: анализ и синтез – при определении характера взаимодействия между участниками партнерских отношений с целью определения уровня государственного регулирования; системно-структурный анализ – при определении сущности понятий «государственная политика» и «государственная политика в социально-культурной сфере». Определено, что процесс партнерских отношений выходит за рамки патернализма со стороны государства, эффективность взаимодействия государственных органов власти и субъектов хозяйствования в современных условиях напрямую связана с функционированием бизнеса и совершенствованием процесса государственного регулирования экономики в социально-культурной сфере.

Ключевые слова: партнерские отношения, государственная политика, государственное регулирование, социально-культурная сфера.

THE THEORETICAL BASES OF THE PROCESS OF FORMING THE STATE POLICY OF PARTNERSHIP RELATIONS IN THE SOCIAL AND CULTURAL SPHERE

O. Popov

Abstract. The development of the social and cultural sphere requires the creation of an effective mechanism of state regulation. The issue of state investment in culture and art is becoming relevant in the process of development of the social and cultural sphere. It necessitates the development of partnership relations for attracting investment, which in turn helps ensure

economic growth and increase the competitiveness of the social and cultural sphere. The validity of the results obtained is ensured by the use of such scientific methods as analysis and synthesis — to identify the nature of the interaction between the partners in order to determine the level of government regulation; system and structural analysis — to define the essence of the concepts of “state policy” and “state policy in the social and cultural sphere”. It is established that the process of partnership relations goes beyond the scope of paternalism on the part of the state, the effectiveness of interaction between government bodies and business entities under modern conditions is directly related to the functioning of business and improvement of state regulation of the economy in the social and cultural sphere.

Keywords: *partnership relations, state policy, state regulation, social and cultural sphere.*

Постановка проблеми. Процес європейської інтеграції України ставить низку актуальних проблем, вирішення яких можливо на основі забезпечення сталого розвитку національної економіки, досягнення збалансованості соціально-економічного розвитку регіонів, підвищення конкурентоспроможності сфер економіки, що, своєю чергою, обумовлює необхідність реалізації реформ у ключових секторах економіки, а також відповідного удосконалення державної та регіональної політики у цій сфері тощо. Наявність суттєвих обмежень ресурсного характеру, що притаманне сучасним умовам реформування України, негативно впливає на динаміку трансформаційних змін у країні [1], а отже, вимагає створення механізму консолідації зусиль державного, приватного та некомерційних секторів, що, своєю чергою, обумовлює необхідність формування інституціонального середовища реалізації партнерських відносин. Важливою складовою такого механізму (як про це свідчить поширена в економічно розвинутих країнах практика залучення представників різних секторів національного господарства до вирішення соціально-економічних завдань) є розбудова належного інституціонального середовища реалізації такого роду партнерських відносин. При цьому слід враховувати, що інституціональне забезпечення партнерських відносин визначається особливостями, обумовленими національною специфікою і генезисом розвитку інституціонального середовища.

Питання створення ефективного механізму державного регулювання мають великий вплив на підвищення ролі культури у суспільному житті. На сьогодні це питання залишається недостатньо децентралізованим порівняно з загальноєвропейськими тенденціями децентралізації управління, що обумовлює актуальність досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні та концептуальні засади інституціональної трансформації національної економіки розглядалися у багатьох дослідженнях вітчизняних і зарубіжних науковців, таких як О. Ляховець [1], О. Чубарь [2], Ю. Коваленко [3], І. Манцуров [4], А. Олейник [5], Б. Клейнер [6] та ін. При цьому увага науковців зазвичай зосереджується на вивченні питань інституціонального проектування окремих механізмів регулювання взаємодії економічних агентів та удосконалення побудови інституціонального простору ринкових відносин у цілому, в той час як проблеми формування належної державної політики у цій сфері залишаються фрагментарно розглянутими та вимагають додаткового дослідження. При цьому питання відображення взаємодії держави та культури не отримало належного відображення в науковій літературі, проте інтерес до питань державного регулювання в різних галузях зростає, а саме розгляд аспектів інституціонального забезпечення міжсекторальної взаємодії знайшло відображення у роботах таких науковців, як: С. Пакулін [7], В. Третяк [7; 10], Ю. Петрушенко [8], Ю. Шишова [8], Л. Ситар [9]. Ці вчені досліджували питання державного регулювання у сфері культури, але, незважаючи на це, питання обґрунтування сутності державної політики у сфері культури, а також визначення основних напрямів її вдосконалення в сучасних умовах потребують більш детального аналізу.

Метою дослідження є аналіз формування державної політики в соціально-культурній сфері за рахунок реалізації партнерських відносин.

Реалізація поставленої мети дослідження обумовила необхідність вирішення таких задач:

- визначити сутність понять «державна політика» та «державна політика в соціально-культурній сфері»;
- проаналізувати характер взаємодії між учасниками партнерських відносин з метою визначення рівня державного регулювання;
- проаналізувати напрямки державного регулювання партнерських відносин у соціально-культурній сфері.

Основні результати дослідження. Державна політика повинна відповідати напрямам, стратегії розвитку країни за рахунок сукупності цілей, державно-управлінських дій, рішень тощо, таким чином вона реалізує потреби, інтереси суспільства. При формуванні державної політики важливим є визначення суб'єктів, об'єктів управління, їх цінностей, інструментів реалізації політики, ресурсів, способів управління, способу моніторингу результатів тощо.

Питання формування державної політики в різних сферах є предметом дослідження багатьох учених, а саме таких як: В. Авер'янов [11], Г. Атаманчук [12], В. Бакуменко [13], М. Гаман [14], О. Коротич [15], П. Надолішній [15]. Але не існує єдиного підходу до визначення поняття «державна політика у сфері культури», доцільно проаналізувати сутність цього поняття, оскільки воно є новим соціальним, економічним і правовим

явищем. Для визначення сутності дефініції «державна політика у соціально-культурній сфері» проаналізуємо сутність державної політики в цілому, її роль у розвитку сфер національної економіки.

Л. Пал [16, с. 22] зазначає, що державна політика – це напрям дії або утримання від неї, що обрано державними органами для розв'язання певної чи сукупності взаємно пов'язаних проблем. Б. Гогвуд та Л. Ган [17, с. 34–35], А. Франк та А. Сміс [18] акцентують, що державну політику необхідно відрізнити від щоденних рішень, які приймаються державними органами влади. Г. Атаманчук [12] та В. Андріяш [19] вважають, що державна політика в цілому і в певній сфері є цілеспрямованою діяльністю органів державної влади для вирішення суспільних проблем, що полягає у досягненні й реалізації загальнозначущих цілей за рахунок управлінських впливів, які об'єднані єдиною метою, об'єктом і принципами діяльності.

Аналіз наукової літератури свідчить про існування також різних підходів до визначення сутності та змісту «державна політика у сфері культури». В. Чурбанов [20, с. 72–73] визначив, що державна політика у соціально-культурній сфері – це певна діяльність, що спрямована на культуризацію суспільства, яка забезпечує розвиток властивостей, компонентів, сторін економічної, соціальної, політичної, духовної, сімейно-побутової та інших сфер його життєдіяльності. І. Столярів [21, с. 26] стверджує, що політика у сфері культури зводиться до планового державного управління культурним будівництвом і планування розвитку культурного обслуговування населення.

Проаналізувавши підходи авторів до визначення сутності державної політики в соціально-культурній сфері, можна зробити висновок, що автори розглядають її як структурний елемент планового господарства, що пов'язано, в першу чергу, з завданнями, які вона реалізує, а саме з формуванням певного погляду суспільства на роль держави за рахунок не як активного суб'єкта, а як об'єкта політики, що призводить до уніфікації культурних інститутів, нівелювання, збіднення й навіть зникнення цілих пластів і напрямів української культури. С. Чукут [22, с. 244] вважає, що основою державної політики у сфері культури є її завдання, а саме: виховання громадян, збереження культурної самобутності, дотримання певних ритуалів, норм тощо в суспільній життєдіяльності громадян, а також підтримка їх творчої діяльності, особистого внеску в становлення та розвиток духовної культури. При цьому розгляд лише завдань не розкриває сутність зазначеного поняття.

Сучасні науковці державну політику у соціально-культурній сфері визначають як політику держави, політичних партій, громад, об'єднань і рухів у сфері науки, освіти, літератури й мистецтва, діяльності культурно-освітніх та релігійних установ, засобів масової інформації, організації дозвілля [10, с. 97]. В рамках цього підходу суб'єкти управління можуть впливати на об'єкти культури. На думку С. Пакулін [7], цілі державної політики у сфері культури мають формуватися з урахуванням інтересів населення, митців, засобів масової інформації та держави на основі певного компромісу між ними.

Л. Ситар [9] вважає, що сучасну політику держави у сфері культури варто розглядати як цілеспрямоване державне втручання в соціокультурні процеси, з метою підтримання культурно-мистецької галузі та розв'язання проблеми доступу до культурного надбання найменш соціально захищених верств населення в умовах переходу до ринкових відносин. Але при цьому автор враховує процес державного регулювання певної сфери як лише цілеспрямоване державне втручання, тоді як державне регулювання сфер національної економіки – це певна система заходів задля здійснення підтримуючої, компенсаційної та регулюючої діяльності держави, спрямованої на створення нормальних умов ефективного функціонування певної сфери національної економіки.

Таким чином, проаналізувавши підходи авторів до визначення сутності поняття державної політики у соціально-культурній сфері, можна визначити, що вона полягає в організованій та цілеспрямованій діяльності державних органів влади, яка спрямована на створення сприятливих умов національно-культурного розвитку, задоволення інтелектуальних і духовних потреб людини в процесі державного регулювання.

В процесі розвитку соціально-культурної сфери вона стає активним учасником соціально-економічних процесів, що вимагає певних зусиль з боку держави, насамперед інвестування держави в культуру та мистецтво.

Одними із основних факторів, що обумовлюють необхідність трансформаційних процесів в економіці, є обмеження фінансових ресурсів, зростаючі вимоги суспільства щодо якості громадських послуг, формування інфраструктури в цілому тощо. Проблеми фінансування культури за допомогою державно-приватного партнерства актуалізуються в сучасних умовах у зв'язку з тим, що його розвиток у соціально-культурній сфері пов'язаний зі створенням сприятливих інституційних умов для інвестиційних вкладень у відтворення висококонкурентного людського капіталу, використання якого забезпечить інноваційний розвиток суспільства [19].

Реалізація партнерських відносин між установою соціально-культурної сфери та підприємницькими колами є одним із механізмом інвестиційної політики в соціально-культурну сферу, що обумовлює актуальність розвитку механізму участі некомерційного сектора на ринку державних послуг і сприяє консолідації фінансового, організаційного й управлінського потенціалу приватного та державного секторів економіки на пріоритетних напрямках.

Розвиток партнерських відносин можливий за рахунок створення умов для взаємодії органів влади та суб'єктів господарювання з метою розвитку соціально-культурної сфери, формування та розвитку нових форм бізнесу, що засновані на міжгалузевих і міжрегіональних зв'язках. Регулювання цього процесу полягає у формуванні оптимальної державної політики для забезпечення економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності соціально-культурної сфери.

З метою уникнення реалізації реформ заради реформ важливим є процес визначення інтересів кожного із суб'єктів взаємодії для ідентифікації проблеми, тобто можливих перешкод у процесі реалізації державної політики. Для цього раціонально на стадії оцінки потреб проаналізувати інтереси суб'єктів управління.

Загальна мета державної політики в соціально-культурній сфері реалізується через напрями, які відповідають інтересам суб'єктів взаємодії і полягають у концентрації ресурсів, потенціалу секторів економіки для забезпечення інтенсивного довгострокового соціально-економічного зростання, формування та реалізації інвестиційного потенціалу національної економіки.

Напрямок розвитку соціально-культурної сфери й інфраструктури національної економіки полягає у реалізації таких завдань, як залучення коштів приватного сектора з метою розвитку соціально-культурної сфери та реалізації проектів, підвищення ефективності державної підтримки. При цьому важливо враховувати, що підвищення інтеграції національної економіки у світову економіку та створення сприятливого інвестиційного клімату для іноземного інвестування полягає у формуванні сприятливих умов для залучення іноземних інвесторів, міжнародних організацій.

Аналізуючи сучасні тенденції реформ державного управління, можна визначити основні вимоги у сфері партнерства органів влади та суб'єктів господарювання щодо побудови сучасної системи державного управління [18]:

- сформувані напрям державної політики щодо співпраці державних органів і приватного сектора;
- визначення переліку проектів державно-приватного партнерства, які сприяють досягненню стратегічних цілей країни;
- затвердити положення, які б передбачали надання державою гарантій щодо покриття ризиків представників приватного сектора;
- узгодити діяльність інституцій, які координують залучення представників приватного сектора;
- впровадити сучасні методики, інструменти, що сприяють підвищенню ефективності державного управління;
- впровадити сучасні механізми моніторингу та контролю;
- розробити механізм реалізації інноваційних форми взаємодії органів влади та суб'єктів господарювання;
- перейти від поодиноких концесійних проектів до міжгалузевої співпраці.

Визначивши інтереси учасників, сформувавши мету політики та напрями її реалізації, можна визначити управлінські заходи, рішення, дії тощо, які реалізуються за рахунок інструментів (нормативно-правова основа державно-управлінських дій). Політичні інструменти можуть класифікуватись виходячи з рівня залучення державних органів влади в процесі їх реалізації та ступеня їх обов'язковості. Сукупність таких документів складає програму дій державного сектора, результати якої можуть відрізнятись від очікуваних рішень. У процесі формування та реалізації державної політики, яка реалізується за рахунок стратегічних, цільових програм та інших нормативно-правових документів, важливим є відповідність її цілей та отриманих результатів, що обумовлює необхідність постійного моніторингу за досягненням відповідності між метою та результатами реалізації цього проекту.

Проаналізувавши основні тенденції державного управління, можна визначити основні напрямки державного регулювання партнерських відносин у сфері культури (табл. 1).

Таблиця 1

Основні напрямками державного регулювання партнерських відносин у соціально-культурній сфері

Напрямок	Сутність
1	2
Державна політика	<ul style="list-style-type: none"> – всебічна державна підтримка та сприяння розвитку партнерських відносин; – запровадження податкових пільг для проектів у сфері партнерських відносин; – створення сприятливого інвестиційного клімату в країні; – моніторинг ринку соціальних послуг і визначення пріоритетних напрямків реалізації проектів; – участь громадськості у плануванні діяльності проектів; – створення некомерційних благ
Правове регулювання	<ul style="list-style-type: none"> – законодавча база та підзаконні нормативно-правові акти; – нормативно визначені стандарти якості соціальних послуг; – нормативно-правове регулювання відносин державного та приватного секторів;

1	2		
	<ul style="list-style-type: none"> – визначення цілей і ефективна організація виконання проекту; – розподіл відповідальності і ризиків між сторонами проекту 		
Фінансування і вигоди від проекту	<ul style="list-style-type: none"> – забезпечення проекту трудовими і фінансовими ресурсами; – наявність соціальних та економічних вигід як для обох сторін проекту, так і для суспільства в цілому; – відповідність обсягу витрат 	за інституціональною формою	концесія, оренда, лізинг, податкові кредити, випуск цінних паперів
		за програмно-проектною формою	державні та муніципальні гарантії, гранти, позики
Прозорість і підзвітність ДПП	<ul style="list-style-type: none"> – відкритість і прозорість тендера для приватного сектора; – контроль і моніторинг проекту з боку держави і незалежних експертів; – прозора звітність щодо виконання проекту 		
Ризики	Фінансові ризики	Технічні ризики	Політичні ризики
	<ul style="list-style-type: none"> – ненадійність джерел фінансування, що залучаються до реалізації проекту; – наявність обмежень, які виникають як на момент фінансового закриття угоди, так і впродовж всього проектного циклу 	<ul style="list-style-type: none"> – недотримання вимог щодо необхідної якості проектних робіт; – відсутність необхідних технологій, обладнання та матеріалів 	запровадження процедури регулювання, що суперечить комерційним домовленостям, досягнутим у рамках партнерських відносин
	Ризики попиту	Ризики невиконання зобов'язань	Законодавчі ризики
	<ul style="list-style-type: none"> – невідповідність структури попиту на майбутню продукцію / послугу проекту; негативним прогнозом попиту 	<ul style="list-style-type: none"> – використанням невідповідних технологій; – невідповідністю між результатами проектів і поставленими задачами; – неналежною якістю реалізації проекту 	зміни законів або інших нормативних актів, а також технічних параметрів, які обумовлюють необхідність отримання дозволів, узгоджень і ліцензій

Розвиток національної економіки в сучасних умовах у рамках проведення структурних трансформацій потребує суттєвого посилення впливу інституціональної складової регулювання партнерських відносин. При розгляді інституціональних засад аналізуються умови функціонування економічних агентів, в цьому випадку – суб'єктів партнерських відносин.

Інституціональний порядок у сфері партнерських відносин близький за своїм змістом інституціональному середовищу й інституціональній структурі, однак ширше за них, оскільки передбачає існування тривалих стабільних зв'язків між інституціями [9]. У сфері партнерських відносин важливою є їх трансформація між суб'єктами партнерських відносин до їх взаємодії та після.

Інституціональне середовище визначає інституціональну структуру, яка забезпечує сталий розвиток партнерських відносин, їх ефективну взаємодію з іншими секторами й узгодження інтересів між суб'єктами.

Простежується чітка залежність між зміною сутності форм партнерства та трансформаційними процесами суспільства. Динамічні зміни суспільства обумовлюють пошук і реалізацію нових механізмів і технологій управління процесу взаємодії [15]. Зміни в ринковій економіці безпосередньо впливають на процес взаємодії державних органів влади на суспільство, що, своєю чергою, відображається у трансформації форм партнерства державного та приватного сектора, що обумовлює формування нових теорій, методів державного управління, менеджменту тощо.

Висновки дослідження. В сучасних умовах одним із способів вирішення складних соціально-економічних проблем є взаємодія органів влади та суб'єктів господарювання з урахуванням інтересів суспільства, що обумовлює необхідність використання нових ефективних моделей і форм їх взаємодії, альтернативних прямому регулюванню. Однією із ефективних форм є система партнерських відносин між органами державної влади та суб'єктами господарювання.

На сьогодні процес партнерства органів державної влади та суб'єктів господарювання виходить за рамки патерналізму зі сторони держави, ефективність взаємодії державних органів влади та суб'єктів господарювання в сучасних умовах безпосередньо пов'язана з функціонуванням бізнесу й удосконаленням процесу державного регулювання економіки. Враховуючи особливості соціально-культурної сфери, процес реалізації партнерських відносин можна визначити як систему довгострокових фінансово-економічних відносин між державними органами та суб'єктами господарювання з реалізації проектів за рахунок об'єднання ресурсів, розподілу доходів і переважних вигід, витрат і ризиків. Таким чином, партнерські відносини в соціально-

культурній сфері полягають у взаємодії державного та приватного сектора з метою реалізації суспільно важливих проектів, при цьому кожен із партнерів отримує певні вигоди та переваги, а також поділяє ризики в процесі реалізації проектів у рамках партнерських відносин.

Аналіз умов виникнення ризиків у процесі реалізації партнерських відносин у соціально-культурній сфері, виявлення їх природи та розробка дій на основі ефективних методів оцінки та механізмів управління відповідними процесами є основою для подальших досліджень у напрямку формування державної політики у сфері партнерських відносин соціально-культурної сфери.

Література: 1. Ляховець О. О. Формування інституційного середовища в процесі модернізації економіки. *Економіка і регіон*. 2014. № 4. С. 113–119. 2. Чубарь О. Г. Інститути та інституціональне середовище: теоретичні узагальнення засад економічного розвитку. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2013. Вип. 3 (40). С. 98–104. 3. Коваленко Ю. М. Сутність інституційного середовища фінансового сектору економіки. *Економічний вісник Донбасу*. 2011. № 1 (23). С. 92–97. 4. Манцуров І. Г. Інституційне планування в системі державного регулювання економіки: монографія. Київ: НДЕІ, 2011. 655 с. 5. Олейник А. Институциональная экономика. М.: ИНФРА-М, 2002. 416 с. 6. Клейнер Б. Г. Эволюция институциональных систем. М.: Наука, 2004. 240 с. 7. Пакулін С. Л., Третяк В. П. Стратегія і пріоритети розвитку сфери культури Харківщини. *Економіка: проблеми теорії та практики*. 2008. Вип. 236. Т. II. С. 429–434. 8. Петрушенко Ю. М., Шишова Ю. Г. Фінансове забезпечення культурного розвитку регіону. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*. 2008. № 2, Т. 2. С. 160–169. 9. Ситар Л. Й. Проблеми формування законодавчої бази сфери культури. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/sre/2011_1/47.pdf. 10. Третяк В. П. Вплив соціальної сфери на соціалізацію трансформації економіки України. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 5 (95). С. 94–98. 11. Державне управління в Україні: навч. посіб. / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ: Юрінком Інтер, 1998. 432 с. 12. Атаманчук Г. В. Теорія державного управління. М.: Омега, 2010. 525 с. 13. Бакуменко В. Д., Надолішній П. І. Теоретичні та організаційні засади державного управління: навч. посіб. Київ: НАДУ, 2003. 254 с. 14. Гаман М. В. Державне регулювання інноваційного розвитку України: монографія. Київ: НАДУ, 2005. 386 с. 15. Коротич О. Механізм державного управління: проблеми теорії та практичної побудови. *Вісник Національної академії державного управління при Президенті України*. 2006. № 3. С. 79–84. 16. Пал Л. А. Аналіз державної політики. Київ: Основи, 1999. 422 с. 17. Гогвуд Б. Аналіз політики для реального світу. Київ: Основи, 2004. 396 с. 18. Frank A., Smith A. The Partnership Handbook. URL: http://www1.servicecanada.gc.ca/eng/epb/sid/cia/comm_devesid/cia/comm_deve/cdhbooke.pdf. 19. Андріяш В. І. Державна політика: концептуальні аспекти визначення. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2013. № 9. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=626>. 20. Чурбанов В. Б. Культура и развитие личности в социалистическом обществе. М.: Педагогика, 1981. 289 с. 21. Столяров И. А. Управление культурой: организационно-экономический механизм. М.: Экономика, 1989. 208 с. 22. Чукот С. А. Генеза духовної культури: управлінський вимір: монографія. Київ: Вид-во УАДУ, 1999. 256 с.

References: 1. Liakhovets O. O. *Formuvannia instytutuinoho seredovishcha v protsesi modernizatsii ekonomiky* [Formation of the Institutional Environment in the Process of Modernizing the Economy]. *Ekonomika i rehion*. 2014. No. 4. P. 113–119. 2. Chubar O. H. *Instytuty ta instytutsionalne seredovishche: teoretichni uzahalennia zasad ekonomichnoho rozvytku* [Institutes and Institutional Environment: Theoretical Generalizations of the Principles of Economic Development]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii «Ekonomika»*. 2013. Issue 3 (40). P. 98–104. 3. Kovalenko Yu. M. *Sutnist instytutuinoho seredovishcha finansovoho sektoru ekonomiky* [The Essence of the Institutional Environment of the Financial Sector of the Economy]. *Ekonomichniy visnyk Donbasu*. 2011. No. 1 (23). P. 92–97. 4. Mantsurov I. H. *Instytutsiine planuvannia v systemi derzhavnoho rehuliuвання ekonomiky*: monohrafiia [Institutional Planning in the System of State Regulation of the Economy: monograph]. Kyiv: NDEI, 2011. 655 s. 5. Oleynik A. *Instytutsionalnaya ekonomika*. M.: INFRA-M, 2002. 416 p. 6. Kleyner B. G. *Evolutsiya instytutsionalnykh sistem*. M.: Nauka, 2004. 240 p. 7. Pakulin S. L., Tretiak V. P. *Stratehiia i priorytety rozvytku sfery kultury Kharkivshchyny* [Strategy and Priorities of Development of the Sphere of Culture of Kharkiv Region]. *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky*. 2008. Issue 236. Vol. II. P. 429–434. 8. Petrushenko Yu. M., Shyshova Yu. H. *Finansove zabezpechennia kulturnoho rozvytku rehionu* [Financial Support of Cultural Development of the Region]. *Visnyk Sumskoho derzhavnoho universytetu. Serii Ekonomika*. 2008. No. 2, Vol. 2. P. 160–169. 9. Sytar L. Y. *Problemy formuvannia zakonodavchoi bazy sfery kultury*. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/sre/2011_1/47.pdf. 10. Tretiak V. P. *Vplyv sotsialnoi sfery na sotsializatsiiu transformatsii ekonomiky Ukrainy* [Influence of the Social Sphere on the Socialization of the Transformation of the Ukrainian Economy]. *Aktualni problemy ekonomiky*. 2009. No. 5 (95). P. 94–98. 11. *Derzhavne upravlinnia v Ukraini*: navch. posib. / za zah. red. V. B. Averianova. Kyiv: Yurinkom Inter, 1998. 432 p. 12. Atamanchuk G. V. *Teoriya gosudarstvennogo upravleniya*. M.: Omega, 2010. 525 p. 13. Bakumenko V. D., Nadolishniy P. I. *Teoretichni ta orhanizatsiini zasady derzhavnoho upravlinnia*: navch. posib. Kyiv: NADU, 2003. 254 p. 14. Haman M. V. *Derzhavne rehuliuвання innovatsiinoho rozvytku Ukrainy*: monohrafiia [State Regulation of Innovation Development of Ukraine: monograph]. Kyiv: NADU, 2005. 386 p. 15. Korotych O. *Mekhanizm derzhavnoho upravlinnia: problemy teorii ta praktychnoi pobudovy* [Mechanism of Public Administration: Problems of Theory and Practical Construction]. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezidentovi Ukrainy*. 2006. No. 3. P. 79–84. 16. Pal L. A. *Analiz derzhavnoi polityky*. Kyiv: Osnovy, 1999. 422 p. 17. Hohvud B. *Analiz polityky dlia realnoho svitu*. Kyiv: Osnovy, 2004. 396 p. 18. Frank A., Smith A. *The Partnership Handbook*. URL: http://www1.servicecanada.gc.ca/eng/epb/sid/cia/comm_devesid/cia/comm_deve/cdhbooke.pdf. 19. Andriiash V. I. *Derzhavna polityka: kontseptualni aspekty vyznachennia* [State Policy: Conceptual Aspects of Definition]. *Der-*

zhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok. 2013. No. 9. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=626>. 20. Churbanov V. B. Kultura i rozvitiye lichnosti v sotsialisticheskome obshchestve. M. : Pedagogika, 1981. 289 p. 21. Stolyarov I. A. Upravleniye kulturoy: organizatsionno-ekonomicheskiy mekhanizm. M. : Ekonomika, 1989. 208 p. 22. Chukut S. A. Heneza dukhovnoi kultury: upravlinskyi vymir : monohrafiia [Genesis of Spiritual Culture: Management Dimension: monograph]. Kyiv : Vyd-vo UADU, 1999. 256 p.

Інформація про автора

Попов Олександр Євгенійович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри політичної економії Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, м. Харків, 61116, Україна; e-mail: aeporov@ukr.net).

Информация об авторе

Попов Александр Евгеньевич – доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой политической экономики Харьковского национального экономического университета им. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, г. Харьков, 61116, Украина; e-mail: aeporov@ukr.net).

Information about the author

O. Popov – D.Sc. (Economics), Professor, Head of Department of Political Economy, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61116, Ukraine; e-mail: aeporov@ukr.net).

*Стаття надійшла до ред.
14.03.2018 р.*

JEL Classification: H 72

УДК 336.144/.148

ВИДАТКИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ

Мельничук Н. Ю.

Анотація. Аргументовано, що недосконалість організації бюджетного процесу та відсутність критеріїв результативності використання бюджетних ресурсів призводить до невизначеності у визначенні пріоритетних напрямів їх розподілу, що впливає на соціально-економічний розвиток України. Зокрема, удосконалено трактування поняття «видатки бюджету». Запропоновано ввести в науковий термінообіг поняття «менеджмент бюджетних видатків» (сукупність управлінських дій уповноважених органів, які, використовуючи комплекс взаємозв'язаних функцій, методів, принципів, прийомів, контролюють розподіл і використання бюджетних коштів з метою забезпечення ефективного, результативного та прозорого управління видатками бюджету, що, своєю чергою, сприятиме сталому економічному зростанню держави, забезпеченню макроекономічної стабільності та підвищенню якості надання державних послуг). Розроблено алгоритм сучасного менеджменту бюджетних видатків.

Ключові слова: бюджет, управління, видатки бюджету, бюджетні кошти, менеджмент бюджетних видатків.